

Bachelor Theater
ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten

Verslag van de uitgebreide opleidingsbeoordeling
21-23 september 2021

Colofon

Instelling en opleiding

ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten
Arnhem

Opleiding: bachelor Theater

Locatie: Arnhem

Variant: Voltijd

Croho-nummer: 34860

Visitatiecommissie

Raoul van Aalst, voorzitter

Ann Olaerts, deskundige

Tobias Kokkermans, deskundige

Jörgen Tjon A Fong, deskundige

Vera Broek, student-lid

Marianne van der Weiden, secretaris

De commissie is vooraf voorgelegd aan de NVAO.

De visitatie is uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van

AeQui VBI

Postbus 5050

3502 JB Utrecht

www.AeQui.nl

Dit document laat zich het beste dubbelzijdig afdrukken.

Inhoudsopgave

Colofon	2
Inhoudsopgave	3
Inleiding	8
Beoogde leerresultaten	10
Programma.....	12
Personeel.....	17
Voorzieningen en begeleiding	19
Kwaliteitszorg	22
Toetsing	23
Gerealiseerde leerresultaten.....	26
Bijzonder kenmerk: Circulaire valorisatie	28
Bijlagen	33
Bijlage 1 Visitatiecommissie	34
Bijlage 2 Bezoekprogramma	35
Bijlage 3 Bestudeerde documenten	37

Samenvatting

Op 21-23 september 2021 is de bacheloropleiding Theater van ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten gevisiteerd door een commissie van AeQui. Het totaaloordeel van de commissie is **positief**, zowel over de standaarden van het NVAO kader als over het bijzonder kenmerk Circulaire valorisatie.

De voltijdse vierjarige opleiding leidt studenten op tot acteur, kunstenaar, vakmens en ondernemend professional die zich in een veranderende wereld op een duurzame, zelfstandige manier kunnen blijven ontwikkelen. In ArtEZ is Toneelschool de gebruikelijke benaming voor de bachelor Theater. In dit rapport sluit de commissie zich hierbij aan.

Beoogde leerresultaten

De Toneelschool Arnhem leidt studenten op tot ondernemende acteurs die een inhoudelijke en innoverende bijdrage kunnen leveren aan hun beroep en die in staat zijn als mede-maker te functioneren in een werkproces. De beoogde leerresultaten zijn geformuleerd in competenties, aansluitend bij het landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel. Daarmee voldoen ze aan de inhoudelijke verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en aan internationale niveau-eisen. De opleiding is betrokken bij landelijke discussies over actuele thema's in het vakgebied, zoals sociale veiligheid en culturele diversiteit en heeft, bijvoorbeeld op het gebied van diversiteit, een aantal concrete initiatieven ontwikkeld. De commissie zou hiervoor graag een meer geïntegreerde aanpak willen zien. Stappen die hieraan kunnen bijdragen zijn agendasetting, explicitering van het eigen profiel ten opzichte van andere theateropleidingen en een uitgewerkt internationaliseringsbeleid. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Programma

De opleiding betreft het werkveld bij het onderwijsprogramma door samen te werken bij projecten en stages en door experts uit de beroepspraktijk in te zetten als gastdocent, mentor en beoordelaar. Dat bevordert dat de studenten hun beroepsvaardigheden kunnen ontwikkelen. Studenten leren systematisch in alle vakken hun reflectievermogen te ontwikkelen en laten in een scriptie hun onderzoeksvaardigheden zien. Het curriculum is doordacht en kent een toenemende mate van complexiteit. Studenten beginnen met het oefenen van afzonderlijke vaardigheden die vervolgens geïntegreerd worden in projecten, stages en voorstellingen. Docenten staan open voor nieuwe gezichtspunten, waarbij de traditionele canon ter discussie gesteld wordt. Het

onderwijs stelt de student centraal en is sterk individueel gericht, vooral in de latere studiefasen. De opleiding is er terecht trots op dat het onderwijs de laatste anderhalf jaar in aangepaste vorm kon doorgaan ondanks de beperkende coronamaatregelen. De selectieprocedure is geënt op de lessen die in de opleiding gegeven worden en stelt de Toneelschool en de kandidaten zo in staat te beoordelen of beide bij elkaar passen. De commissie moedigt de opleiding aan het beleid om tot meer diversiteit van de instroom te komen, voort te zetten. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaarden.

Personeel

Het onderwijsprogramma wordt uitgevoerd door een goed gekwalificeerd team van vaste en gastdocenten van voldoende omvang. Gezamenlijk beschikken zij over de benodigde expertise. Er is systematisch aandacht voor uitwisseling van kennis en ervaringen, bijvoorbeeld door wederzijds lesbezoek en deelname aan workshops en trainingen. De commissie waardeert de stappen die de opleiding de afgelopen jaren heeft gezet om het team in verschillende opzichten diverser te maken en adviseert extra stappen te zetten om dit ook op het gebied van kleur te realiseren. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Voorzieningen

De opleiding beschikt over goed geoutilleerde zang-, dans-, spel- en theorielokalen en professionele theaterzalen in het Theatrium van ArtEZ in Arnhem. Het gebouw wordt intensief gebruikt en studenten geven aan dat er vooral in de coronaperiode regelmatig te weinig ruimtes beschikbaar waren om te repeteren. Dan moeten ze uitwijken naar locaties buiten school, zoals bij iemand thuis. Hoewel studenten tot nu toe altijd een oplossing hebben

kunnen vinden, is het een punt van aandacht. De fysieke toegankelijkheid van het gebouw verdient naar het oordeel van de commissie verbetering. De technische faciliteiten voor online werken en streaming zijn de afgelopen periode uitgebreid en werken naar tevredenheid. De studenten kunnen een beroep doen op het projectbureau theater ter ondersteuning bij producties, de ArtEZ mediatheek en een kostuumuitleen. Tijdens hun opleiding worden de studenten intensief begeleid door mentoren en kunnen ze een beroep doen op een studentendecaan en vertrouwenspersoon. De studenten ervaren de opleiding als een veilige werkomgeving en voelen zich goed gehoord als ze problemen ervaren. De informatievoorziening verloopt langs diverse kanalen en werkt naar behoren. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaarden.

Kwaliteitszorg

De opleiding benut formele en informele kanalen om bij het werkveld, de studenten en de docenten feedback te verzamelen en gebruikt deze informatie om verbeteringen aan te brengen. De commissie vindt de open sfeer waarin alle betrokkenen hun zegje kunnen doen een sterk punt en stelt op grond daarvan vast dat er sprake is van een breed gedragen kwaliteitszorg en -cultuur. De commissie constateert dat er gunstige condities zijn om de adviezen over diversiteit en inclusie te implementeren. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Toetsing

De opleiding heeft gekozen voor een systeem van programmatisch toetsen en beschikt daarmee over een adequaat toetsstelsel dat past bij het gekozen onderwijsconcept en bij wat van afgestudeerden in de beroepspraktijk wordt verwacht. Per competentie zijn gedragsindicatoren geformuleerd, gedifferentieerd naar studiejaar, waarop studenten per halfjaar integraal beoordeeld worden. Studenten reflecteren op hun eigen en elkaars ontwikkeling en alle docenten van het betreffende semester hebben hun inbreng als vakdeskundige in de summatieve beoordelingsvergadering. De procedure is zorgvuldig uitgewerkt en functioneert volgens studenten, docenten en examencommissie zoals beoogd. Het systeem voldoet aan eisen van validiteit,

betrouwbaarheid en transparantie. In het licht van de discussie over inclusie adviseert de commissie te blijven nadenken over de interpretatie van de gedragsindicatoren en de mogelijke uitsluiting die ze oproepen. De examencommissie ziet toe op de structuur en de uitvoering van het toetsprogramma en wordt betrokken als er afwijkingen van het toetsplan worden voorgesteld. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Gerealiseerde leerresultaten

Het eindniveau van de opleiding wordt aangetoond aan de hand van vier beroepsproducten (stage, afstudeerwerk, scriptie en eigen onderzoek) die samen alle competenties afdekken. In het derde jaar schrijven de studenten een individuele plaatsbepaling die als uitgangspunt dient voor het afstudeerplan. De commissie heeft inzage gehad in de afstudeerportfolio's van vijftien studenten en is van oordeel dat de opleiding erin slaagt studenten naar het gewenste eindniveau te begeleiden. Ook de feedback uit het werkveld over het functioneren van de afgestudeerden is positief. De commissie stelt vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bijzonder kenmerk

De opleiding vraagt een bijzonder kenmerk Circulaire valorisatie aan. De afgelopen jaren is dit concept theoretisch onderbouwd en nader uitgewerkt in concrete projecten. Deze didactische en methodische benadering gebaseerd op niet-hiërarchische samenwerking tussen netwerken past goed bij de gelijkwaardigheid tussen docenten en studenten die de opleiding beoogt. Door circulaire valorisatie kunnen netwerken flexibel reageren op omstandigheden: het zoeken naar gemeenschappelijke knooppunten versterkt veerkracht en veelzijdigheid. Dit bereidt studenten voor op een voortdurend veranderende werkomgeving. De wijze waarop het concept is onderbouwd en geïmplementeerd maakt het tot een onderscheidend kenmerk. De commissie stelt vast dat circulaire valorisatie is geoperationaliseerd in vrijwel alle standaarden en bij uitstek relevant is voor een opleiding in de kunsten. Om de relevantie nog te vergroten adviseert de commissie actief op zoek te gaan naar meer andere stemmen in de cirkels en netwerken en op die manier circulaire valorisatie te benutten om het inclusieve en

diverse karakter van de opleiding te versterken. De commissie beoordeelt dat de opleiding aan de drie criteria voor een bijzonder kenmerk voldoet en adviseert daarom **positief** over dit kenmerk.

Aanbevelingen

De bacheloropleiding Theater van ArtEZ voldoet aan alle standaarden van het NVAO-kader.

Met het oog op de toekomst geeft de commissie volgende suggesties ter overweging:

- Neem concrete stappen om tot verdere inclusie en culturele diversiteit te komen, zowel in

studenteninstroom als personeelssamenstelling, en veranker dat binnen de academie in een beleidsplan;

- Versterk het werken voor de camera als vast onderdeel van het curriculum;
- Verbeter de fysieke toegankelijkheid van het onderwijsgebouw, faciliteer een betere beschikbaarheid van de lesruimten en maak het kostuumhok inclusiever door grotere vrouwenmaten en kleine maten voor mannen beschikbaar te stellen.

Alle standaarden van het NVAO kader zijn positief beoordeeld. Ook over het bijzonder kenmerk Circulaire valorisatie oordeelt de commissie positief. Op die grond geeft de visitatiecommissie een **positief advies** inzake accreditatie van de Toneelschool, de bacheloropleiding Theater van ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten en adviseert ze het bijzonder kenmerk toe te kennen.

Overzicht beoordeling

De beoordelingen per standaard zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Standaard	Beoordeling
1. Beoogde leerresultaten	Voldoet
2. Oriëntatie van het programma	Voldoet
3. Inhoud van het programma	Voldoet
4. Leeromgeving van het programma	Voldoet
5. Instroom	Voldoet
6. Personeel	Voldoet
7. Materiële voorzieningen	Voldoet
8. Begeleiding	Voldoet
9. Kwaliteitszorg, kwaliteitscultuur en ontwikkeling	Voldoet
10 Toetsing	Voldoet
11 Gerealiseerde leerresultaten	Voldoet
Eindbeoordeling	Voldoet

Bijzonder kenmerk

Criterium	Beoordeling
1. Het kenmerk is onderscheidend	Voldoet
2. Het kenmerk is geoperationaliseerd	Voldoet
3. Het kenmerk is relevant	Voldoet

Eindbeoordeling

Positief

Namens de voltallige visitatiecommissie,
Utrecht, oktober 2021

Drs. R.R. van Aalst
Voorzitter

Dr. M.J.H. van der Weiden
Secretaris

Inleiding

Dit rapport beschrijft de uitkomsten van de visitatie van de Toneelschool, de bacheloropleiding Theater van ArtEZ Hogeschool voor de Kunsten, op 21-23 september 2021. De opleiding is onderdeel van de Academie voor Theater en Dans. De Toneelschool biedt een voltijds programma van vier jaar en wil studenten in een veranderende wereld de gereedschappen, technieken en kennis meegeven om zich als acteur, kunstenaar, vakmens en ondernemend professional op een duurzame, zelfstandige manier te blijven ontwikkelen.

De instelling

ArtEZ is een van de kunsthogescholen in Nederland en is gevestigd in Arnhem, Enschede en Zwolle. Voor ruim 3000 studenten verzorgt ArtEZ associate degree, bachelor- en masteropleidingen in beeldende kunst, architectuur, mode, vormgeving, muziek, theater, dans, creative writing en kunsteducatie. ArtEZ is ook een gespecialiseerde kennisinstelling, waarin lectoren theorie en praktijk verbinden. ArtEZ werkt samen met een groot aantal partners in binnen- en buitenland, zoals collega-onderwijsinstellingen, bedrijven, overheden en non-profitorganisaties. Het onderwijs bij ArtEZ is gericht op de artistieke, intellectuele en persoonlijke groei van studenten. Ze worden opgeleid in een professionele rol die nauw aansluit bij hun talent, persoonlijkheid en ambities. Daarbij worden ze begeleid door docenten die hun sporen in de beroepspraktijk hebben verdiend en ook nog steeds in de beroepspraktijk werken. De hogeschool heeft in totaal 900 medewerkers in dienst, waarvan circa 600 docenten. Het College van Bestuur en de ondersteunende diensten zijn geconcentreerd in Arnhem.

De opleiding

De opleiding aan de Toneelschool Arnhem is een Nederlandstalige voltijds opleiding van vier jaar, gevestigd in Arnhem. Jaarlijks beginnen tien à twaalf studenten aan het eerste jaar. Een student ontwikkelt zich in vier jaar tot zelfstandig acteur door het verwerven van losse vaardigheden in afzonderlijke lessen, en leert die te integreren in projecten en door reflectie. In de eerste twee jaar van de opleiding leren studenten verschillende technieken in te zetten om de ideeën en de inspiratie die zij hebben als acteur vorm te geven. Vanaf het derde jaar komen in verschillende

projecten alle beoefende vaardigheden bij elkaar. De student speelt vaker voorstellingen voor publiek en er is ruimte in het programma voor eigen werk. In het vierde jaar wordt de student geacht zelfstandig de aangeleerde vaardigheden ten dienste van voorstellingen of werken voor de camera in te kunnen zetten.

Studenten komen vanaf het begin in aanraking met de beroepspraktijk, doordat de meeste docenten actief zijn in het werkveld en doordat een deel van de opleiding in samenwerking met de beroepspraktijk vorm krijgt. Vanaf het begin ontwikkelen de studenten hun onderzoekend vermogen, wat onder andere uitmondt in een scriptie als onderdeel van het afstudeerprogramma. De Toneelschool streeft naar een diverse en inclusieve opleiding, die breder wil kijken dan de dominante theatercanon.

Er is een vast team van 14 docenten en mentoren (totaal 6 FTE, inclusief hoofd opleiding), die gedurende het hele jaar lesgeven. Voor aanvullende expertise trekt de opleiding gastdocenten aan. In totaal werken per studiejaar ongeveer 40 docenten voor de bachelor Theater.

De visitatie

ArtEZ heeft aan AeQui opdracht gegeven de onderhavige visitatie uit te voeren. Hiertoe heeft AeQui in samenwerking met de opleiding een onafhankelijke en ter zake kundige commissie samengesteld. Met vertegenwoordigers van de opleiding heeft een voorbereidend gesprek plaatsgevonden.

De visitatie is uitgevoerd op basis van NVAO-kader 2018, volgens het programma dat in bijlage 2 is weergegeven. De commissie heeft zich daarbij expliciet georiënteerd aan het cluster waarin deze opleiding geplaatst is. Dit is met het voltallig

panel gedaan, tijdens het voorbereidend overleg, en afsluitend bij de oordeelsvorming. De hiertoe benodigde kennis was aanwezig in (een deel van) het panel.

De commissie heeft de beoordeling in onafhankelijkheid uitgevoerd; het panel heeft de benodigde informatie gekregen om tot een beoordeling te komen. Aan het einde van de visitatie is de opleiding in kennis gesteld van de bevindingen en conclusies van de commissie.

Deze rapportage is in oktober 2021 in concept toegestuurd aan de opleiding; de reacties van de opleiding zijn verwerkt tot deze definitieve rapportage.

Op initiatief van de opleiding gaat een ontwikkelgesprek plaatsvinden in de loop van 2022. De resultaten van dit ontwikkelgesprek hebben geen invloed op de in dit rapport weergegeven beoordeling.

Beoogde leerresultaten

De Toneelschool Arnhem leidt studenten op tot ondernemende acteurs die een inhoudelijke en innoverende bijdrage kunnen leveren aan hun beroep en die in staat zijn als mede-maker te functioneren in een werkproces. De beoogde leerresultaten zijn geformuleerd in competenties, aansluitend bij het landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel Theater. Daarmee voldoen ze aan de inhoudelijke verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied en aan internationale niveau-eisen. De opleiding is betrokken bij landelijke discussies over actuele thema's in het vakgebied, zoals sociale veiligheid en culturele diversiteit en heeft, bijvoorbeeld op het gebied van diversiteit, een aantal concrete initiatieven ontplooid. De commissie zou hiervoor graag een meer geïntegreerde aanpak willen zien. Stappen die hieraan kunnen bijdragen zijn agendasetting, explicitering van het eigen profiel ten opzichte van dat van andere Nederlandse theateropleidingen en een uitgewerkt internationaliseringsbeleid. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Standaard 1: De beoogde leerresultaten passen bij het niveau en de oriëntatie van de opleiding en zijn afgestemd op de verwachtingen van het beroepenveld, het vakgebied en op internationale eisen.

Bevindingen

De Toneelschool Arnhem leidt studenten op tot acteur, kunstenaar, vakmens en ondernemend professional. Alumni moeten een inhoudelijke en innoverende bijdrage kunnen leveren aan de ontwikkeling van het beroepenveld in de breedste zin van het woord. In alle gesprekken tijdens het bezoek bleek dat deze ambitie breed gedeeld wordt.

De beoogde leerresultaten zijn gebaseerd op het landelijk vastgestelde beroeps- en opleidingsprofiel Theater (2017). Daarmee sluiten de beoogde leerresultaten aan op de verwachtingen van het beroepenveld en het vakgebied. De Toneelschool kiest uit de twee daarin geformuleerde uitstroomprofielen (Acteur en Theatremaker) voor dat van Acteur, met dien verstande dat iedere acteur als mede-maker moet kunnen functioneren in een werkproces. Daarnaast krijgen studenten die de wens en de capaciteiten hebben om als conceptueel theatremaker te werken de ruimte eerste stappen op dat terrein te zetten. Uit het gesprek met studenten en alumni blijkt dat aankomende studenten zich in eerste instantie niet erg bewust zijn van de verschillende profielen van de vier

Nederlandse theateropleidingen, maar dat met name de selectieprocedure (zie standaard 5) duidelijk maakt of student en opleiding bij elkaar passen.

Om de beoogde leerresultaten te beschrijven sluit de opleiding aan bij de zeven competenties uit het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. De commissie is het met de opleiding eens dat deze zowel voldoende richting als voldoende vrijheid bieden voor de opleiding en studenten om hun eigen weg hierin te kiezen en zich te profileren. De commissie vindt het een goede ontwikkeling dat het onderzoekend en reflectief vermogen een van de zeven competenties is en dat hierdoor een van de aanbevelingen uit de vorige visitatie effectief is opgevolgd. Doordat de competenties gekoppeld zijn aan de Dublin descriptors op bachelorniveau, voldoen de beoogde leerresultaten aan de internationale niveau-eisen.

De Toneelschool is actief lid van het Netwerk Theater, waarin de vier theateropleidingen vertegenwoordigd zijn en waarin kennis en ervaring mede door peerreviews worden gedeeld. Dit netwerk heeft een agenda met actuele thema's voor de komende jaren opgesteld (KUO Next-agenda 2021-2024), met speciale aandacht voor inclusie, veilige werkomgeving en flexibilisering. In de gesprekken met vertegenwoordigers van de Toneelschool kwamen vooral de eerste twee thema's

frequent aan de orde. Het belang van de thema's sociale veiligheid en inclusie wordt door iedereen onderschreven, zoals ook blijkt uit een innovatieproject onder leiding van het Lectoraat Kunst en Cultuur Educatie onder de naam Cracking the Code, een zoektocht naar meer Inclusief onderwijs en de methodische onderbouwing daarvan. Er zijn concrete initiatieven ontwikkeld waar de commissie bij de relevante standaarden op terugkomt. Wel valt het de commissie op dat de voortgang op het gebied van culturele diversiteit ondanks alle welwillendheid onder stafleden sneller zou kunnen gaan. De studenten dringen aan op een meer integrale aanpak. De opleiding heeft acties ingezet zoals de organisatie van diversiteitsweken en het doorbreken van de traditionele canon in 2020-2021, maar dergelijke initiatieven leiden niet vanzelf tot structurele veranderingen. De commissie acht agendasetting een cruciale stap om op dit thema verder te komen en adviseert het eigen profiel ten opzichte van de andere Nederlandse theateropleidingen nader te expliciteren om op die manier impliciete voorkeuren op tafel te krijgen. Hiermee samenhangend adviseert de commissie een coherent internationaliseringsbeleid uit te werken, de deur breder open te zetten en andere perspectieven en verhalen binnen te brengen. Samenwerken met andere buitenlandse scholen, die allicht ook geconfronteerd worden met de wijzigende demografische omstandigheden en alle vragen die dat met zich meebrengt rond inhoud, personeelsbeleid en instroom van studenten, lijkt de commissie een

interessante mogelijkheid om inspiratie op te doen. Op dit moment zijn de internationaliseringsactiviteiten beperkt van omvang (uitwisseling met Graz en een beurs voor studie in New York) en niet gekoppeld aan een uitgewerkt beleid. Andere inbreng kan de opleiding op het gebied van culturele diversiteit inclusiever maken.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de beoogde leerresultaten van de Toneelschool afgestemd zijn op de verwachtingen van het beroepenveld, en het vakgebied en op internationale eisen, doordat ze gebaseerd zijn op het landelijke beroeps- en opleidingsprofiel. De opleiding is nauw betrokken bij het nationale netwerk van theateropleidingen en draagt actief bij aan uitwisseling van kennis en ervaringen en aan de agendering van actuele thema's. De opleiding is zich bewust van de noodzaak om tot grotere culturele diversiteit en inclusie te komen en heeft daarvoor de laatste jaren een aantal initiatieven ontplooid, maar op dat vlak mist de commissie een geïntegreerde en structurele aanpak. De commissie adviseert inclusie en diversiteit hoger op de agenda te zetten en de verdere uitwerking ook te verbinden aan een coherent internationaliseringsbeleid. Nadere explicitering van het eigen profiel kan hier ook aan bijdragen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Programma

Het onderwijsprogramma van de Toneelschool past bij wat van een bacheloropleiding Theater verwacht wordt. De opleiding betreft het werkveld bij het onderwijsprogramma door samen te werken bij projecten en stages en door experts uit de beroepspraktijk in te zetten als gastdocent, mentor en beoordelaar. Dat bevordert dat de studenten hun beroepsvaardigheden kunnen ontwikkelen. Studenten leren systematisch in alle vakken hun reflectievermogen te ontwikkelen en laten in een scriptie hun onderzoeksvaardigheden zien. Het curriculum is doordacht en stelt de studenten in staat alle competenties van het opleidingsprofiel te realiseren. Studenten beginnen met het oefenen van afzonderlijke vaardigheden die vervolgens geïntegreerd worden in projecten, stages en voorstellingen. Docenten staan open voor nieuwe gezichtspunten, waarbij de traditionele canon ter discussie gesteld wordt. Het onderwijs stelt de student centraal en is sterk individueel gericht, vooral in de latere studiefasen. Studenten ervaren dat er in overleg met de docenten ruimte is voor aanpassingen van het programma, zodat het onderwijs aansluit op hun leerbehoeften. De opleiding is er terecht trots op dat het onderwijs de laatste anderhalf jaar in aangepaste vorm kon doorgaan ondanks de beperkende coronamaatregelen. De selectieprocedure is geënt op de lessen die in de opleiding gegeven worden en stelt de Toneelschool en de kandidaten zo in staat te beoordelen of beide bij elkaar passen. De commissie moedigt de opleiding aan het beleid om tot meer diversiteit van de instroom te komen, voort te zetten. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaarden.

Oriëntatie

Standaard 2: Het programma maakt het mogelijk om passende (professionele of academische) onderzoeks- en beroepsvaardigheden te realiseren.

Bevindingen

De Toneelschool werkt nauw samen met de beroepspraktijk in lessen, projecten, stages en het afstuderen. Theaters, producenten en gezelschappen bieden stage- en presentatiemogelijkheden en zijn betrokken bij voorstellingen en projecten. Zo treedt Toneelgroep Oostpool op als producent bij de voorstelling die het derde jaar speelt. In het vierde jaar worden studenten bij hun afstudeerproject begeleid door een individuele mentor, een expert uit het werkveld. Bij toetsen en beoordelingen van projecten en voorstellingen in hogere jaren betreft de opleiding altijd externe deskundigen (acteurs, regisseurs en producenten). De meeste docenten zijn werkzaam in de beroepspraktijk en nemen het werkveld zo mee naar binnen. Daarnaast doet de opleiding een beroep op gastdocenten uit de beroepspraktijk. Tot slot heeft de Toneelschool een werkveldadviescommissie, die in de gesprekken tijdens het visitatiebezoek vertegenwoordigd was. Zowel uit de

documentatie als uit de gesprekken blijkt dat de banden met het werkveld intensief zijn en ten goede komen aan het onderwijs.

Studenten ontwikkelen hun reflectieve vaardigheden en onderzoekend vermogen vanaf het begin van de opleiding, zoals uit de competentiematrix blijkt. Ze ronden hun opleiding af met een scriptie. In studieonderdelen als Filosofie leren ze nadenken over teksten en perspectieven. Ze leren op hun eigen manier te denken en op hun eigen reflectie te vertrouwen. De docenten vinden dat studenten daardoor steviger staan in wat ze maken of spelen. Bij het schrijven van de scriptie duiken studenten diep in een onderwerp, verzamelen informatie uit verschillende bronnen en verwerken dit in een geschreven stuk. Studenten zien hier nogal eens tegenop en vragen of een andere vorm dan een scriptie mogelijk is. De opleiding vindt dat dit mede afhangt van het onderwerp van de student, maar ziet een meerwaarde in de scriptie als product, vooral doordat het studenten dwingt in een andere context (achter hun bureau in plaats van op de vloer) te focussen op een onderwerp en zelfstandig bronnen te verzamelen. Volgens de docenten zijn de meeste studenten er

– achteraf – blij mee en vinden ze dat het scriptieproces hun iets opgeleverd heeft, namelijk een rijkere manier om in processen te staan en meer zelfvertrouwen, waardoor ze zich ook meer zelfstandig voelen tegenover bijvoorbeeld een regisseur. Alumni bevestigden dit in het gesprek met de commissie.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de Toneelschool nauwe banden onderhoudt met de beroepspraktijk en daarmee de studenten in staat stelt hun beroepsvaardigheden te ontwikkelen. De commissie waardeert ook de wijze waarop studenten vanaf het begin van de opleiding hun reflectieve vaardigheden en onderzoekend vermogen ontwikkelen. Dit helpt hen hun positie te bepalen in de beroepspraktijk en een visie op hun vak te ontwikkelen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Inhoud

Standaard 3: De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Bevindingen

De programmabeschrijving en de competentiematrix laten de opbouw van de opleiding zien. In het begin ligt de nadruk op het ambachtelijk en creërend vermogen en parallel daaraan het onderzoekende en reflectieve vermogen en het vermogen tot ontwikkeling. In de eerste anderhalf jaar krijgen de studenten de vakmatige basis aangeleerd (stem en tekstbehandeling, fysieke spelvakken, verschillende speltrainingen en theoretische vakken) in aparte studieonderdelen die de hele periode doorlopen. De commissie is gecharmeerd van de wijze waarop de opleiding het onderscheid tussen theorie- en praktijkvakken overstijgt: vakken als dramaturgie en filosofie worden beschouwd als spelvakken aan tafel.

Vervolgens leren de studenten in de tweede helft van het tweede jaar en de eerste helft van het derde jaar deze vaardigheden te integreren, bijvoorbeeld in verhalende improvisaties en uitgebreide scènestudie. Ook zijn er projecten waarin meerdere docenten samen met de student werken en waarin bijvoorbeeld beweging en stem gecombineerd worden. Zang en spreken worden gecombineerd in het muziektheaterproject dat met de Leidse Veenfabriek georganiseerd wordt. Vanaf het tweede jaar maken studenten ook voorstellingen die voor extern publiek gespeeld worden en is er ruimte in het programma voor eigen werk. In deze fase komen ook de andere drie competenties (ondernemend vermogen, communicatief vermogen en het vermogen tot samenwerking) aan bod. Ook kwam ter sprake dat de affichering van de opleiding niet helemaal in overeenstemming is met wat in het curriculum geboden wordt: terwijl op de website vermeld wordt dat studenten worden opgeleid tot zelfstandig acteur voor theater, film en televisie, blijkt acteren voor de camera in het programma minder aan bod te komen dan acteren voor theater. Het is naar het oordeel van de commissie daarom goed dat de opleiding zich voorgenomen heeft de komende jaren het lesaanbod in acteren voor de camera te versterken en uit te breiden, passend bij de ontwikkelingen in het werkveld.

De laatste drie semesters van de opleiding staan in het teken van de persoonlijke profilering van de student als acteur en de positionering van de student in de beroepspraktijk als professional. De student wordt geacht zelfstandig de ontwikkelde vaardigheden ten dienste van voorstellingen in te kunnen zetten. Op het afstudeerprogramma gaat de commissie nader in bij standaard 11.

Uit de gesprekken blijkt dat de opleiding systematisch aandacht besteedt aan de reflectieve competentie: in iedere les en in ieder project wordt studenten gevraagd te reflecteren op eigen en andermans werk. Studenten leren zo te beschrijven wat ze zien en leren te kijken naar

zichzelf als acteur. In de eerste helft van het derde jaar schrijven ze een plaatsbepaling, waarin zij formuleren waar zij staan ten opzichte van het onderwijs en het werkveld en waar zij in hun eigen ogen staan in hun ontwikkeling. De commissie vindt de aandacht voor reflectie een sterk punt.

De commissie waardeert ook dat de opleiding pogingen doet verder te kijken dan de traditionele canon. Zo zijn in 2020-2021 in alle vakken alleen bronnen en teksten van vrouwelijke auteurs gebruikt, waardoor studenten en docenten zich er bewust van zijn geworden dat ze breder kunnen kijken dan de dominante canon. Studenten geven aan deze initiatieven te waarderen, en zouden graag zien dat er een meer structurele aanpak komt om tot meer inclusie en diversiteit te komen.

Veel studenten zullen na afronding van hun studie als zzp'er aan het werk gaan en hebben behoefte aan informatie over financiële en ondernemingsaspecten. De opleiding laat in het derde en vierde jaar studenten deelnemen aan themavonden in Amsterdam met alumni en gasten uit de beroepspraktijk. Daarin komen ondernemingsvormen als zzp en stichting aan bod komen, evenals administratieve en financiële aspecten, zoals het maken van een begroting en het aanvragen van subsidies. Dit onderdeel is sinds 2018 vast onderdeel van het programma voor het derde en vierde jaar. Studenten waarderen dit als een eerste introductie. Door de sluiting van theaters als gevolg van de coronamaatregelen is de onzekerheid onder studenten over hun toekomstperspectief toegenomen. Mede daarom zijn bovengenoemde aspecten van ondernemerschap als extra lessen ingezet in het mentoraat van de vierdejaarsstudenten. De commissie vindt dat een goede ontwikkeling en adviseert dit een vast onderdeel van het curriculum te maken.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat in het curriculum alle competenties evenwichtig aan bod komen, waardoor de studenten in staat gesteld worden de beoogde leerresultaten te realiseren. Uit de

gesprekken blijkt dat het programma goed doordacht is en dat docenten open staan voor nieuwe ontwikkelingen, bijvoorbeeld in het ter discussie stellen van de traditionele canon. De commissie meent dat dergelijke initiatieven een meer structurele plaats in het programma verdienen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Leeromgeving

Standaard 4: De vormgeving van het programma zet aan tot studeren en biedt studenten de mogelijkheid om de beoogde leerresultaten te bereiken.

Bevindingen

Het programma is opgebouwd aan de hand van duidelijke leerlijnen en de lesstof wordt in toenemende complexiteit aangeboden. Het onderwijs wordt in de basisfase zowel in groepslessen als individueel gegeven. De groepen variëren in grootte en waar nodig wordt individueel lesgegeven, zoals bijvoorbeeld bij stem en zang. Voor de overige lessen is de groepsgrootte afhankelijk van de lesstof. Studenten waarderen het, zo lieten ze de commissie weten, dat de docenten openstaan voor andere werk- en toetsvormen. De theoretische vakken zijn nu gevarieerder dan voorheen en bieden bijvoorbeeld ook ruimte voor podcasts naast schriftelijk materiaal. Studenten beschrijven de lessen als 'gesprekken' en als 'toeneel aan tafel'.

Naarmate de studenten verder komen in hun opleiding wordt de aanpak meer individueel. Van studenten wordt steeds meer zelfstandigheid verwacht en in het derde en vierde studiejaar krijgen ze meer studieruimte voor het creëren van een eigen profilering en een eigen programma. In de laatste anderhalf jaar leggen de studenten de verbinding met de beroepspraktijk en leren ze zich te manifesteren met een eigen profiel als acteur. Alle onderdelen in deze semesters worden uitgevoerd in samenhang met de beroepspraktijk. De

uitvoering vraagt van de student een zelfstandige, professionele werkhouding.

De opleiding draagt uit dat de student in het onderwijs centraal staat en de studenten bevestigden in de gesprekken met de commissie dat dit geen loze kreet is, maar dat er ruimte, transparantie en een voldoende veilige sfeer is om docenten te bevragen over hun keuzes en aanpak. Studenten beleven hun opleiding als het werken aan een gezamenlijk doel, samen met de docenten, namelijk dat iedereen de opleiding succesvol afrondt en acteur wordt. Er is veel communicatie tussen studenten van verschillende studiejaren. Dat geeft de jongerejaars een beeld van waar de opleiding toe leidt.

Recente ontwikkelingen

De laatste anderhalf jaar kon door de coronamaatregelen een groot deel van het onderwijs niet op de gebruikelijke manier uitgevoerd worden: de beperkingen in (fysiek) contact, de onmogelijkheid om voor publiek te spelen en de specifieke beperkingen wat betreft zang en stemgebruik maakten onderwijs in acteren in eerste instantie vrijwel onmogelijk. In nauw contact met de examencommissie en de afdeling onderwijs en kwaliteit van ArtEZ heeft de opleiding het programma aangepast. Daarbij hanteerde ze als uitgangspunt dat de school als gemeenschap bij elkaar moest blijven en dat de lessen waar mogelijk online zouden plaatsvinden, maar niet tegen elke prijs: de kwaliteit van het onderwijs moest gewaarborgd blijven. Dat betekende dat sommige lessen niet gegeven werden, maar later ingehaald moesten worden. De overgang naar Zoom en Slack als nieuwe leeromgeving is met grote inzet van iedereen goed verlopen. De didactiek van lessen is aangepast en er is ruime ervaring opgebouwd in digitale presentaties en online voorstellingen. Studenten hadden meer behoefte aan begeleiding, waarin door de mentoren werd voorzien. De opleiding heeft geprobeerd zoveel mogelijk extra mogelijkheden te organiseren voor studenten die hun stage niet konden lopen of hun

afstudeervoorstelling slechts voor een zeer beperkt publiek konden spelen.

Terugkijkend is de opleiding er trots op dat het gelukt is om het programma zo uit te voeren dat studenten op het gewenste niveau zijn en dat met het ingaan van het studiejaar 2021/2022 alle beoordelingen van de voorgaande jaren zijn afgerond. Een aantal aanpassingen bleken verbeteringen te zijn: vermindering van het vaste aantal contacturen leidde tot meer denkruimte, het onderwijs in het tweede jaar wordt nu meer projectmatig vormgegeven. De studenten vermeldden dat afstudeerders ter compensatie een pakket extra workshops hebben gekregen, een minitour door het land en een mentor uit het werkveld om alsnog een netwerk op te bouwen.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat het onderwijsprogramma zeer studentgericht is en een daarbij passende mix hanteert van individuele en groepsactiviteiten. Studenten ervaren dat er in overleg met de docenten ruimte is voor aanpassingen van het programma, zodat het onderwijs aansluit op hun leerbehoeften. De commissie is van oordeel dat de opleiding adequaat heeft gereageerd op de ontstane situatie als gevolg van de coronamaatregelen en vindt het een compliment waard dat het onderwijs- en examenprogramma in die periode met voldoende kwaliteit kon worden uitgevoerd.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Instroom

Standaard 5: Het programma sluit aan bij de kwalificaties van de instromende studenten.

Bevindingen

Jaarlijks worden ongeveer driehonderd kandidaten ingeschreven voor de selectieprocedure. Uit die groep worden tien à twaalf kandidaten

toegelaten tot de opleiding. Doel is niet alleen dat de opleiding degenen selecteert die het vermogen hebben zich tot acteur te ontwikkelen, maar ook dat potentiële studenten de opleiding leren kennen en nagaan of de opleiding bij hen past. Zoals vermeld bij standaard 4 streeft de opleiding er immers naar dat iedereen die toegelaten wordt de opleiding succesvol afrondt.

Aanstaande studenten moeten voldoen aan wettelijke toelatingseisen (een vwo-, havo- of mbo4-diploma). De opleiding heeft veel contact met de theatervooropleidingen en geeft daarnaast actief informatie over de Toneelschool aan mbo-scholen en jeugdtheaterscholen. In het gesprek met de studenten kwam naar voren dat de Toneelschool goed aansluit op de mbo-opleiding Artiest.

De selectie neemt een week in beslag en vindt plaats in drie ronden, met als criteria (1) persoonlijke eigenschappen, (2) vermogen tot leren, en (3) mogelijkheden tot spelen. Kandidaten krijgen opdrachten die ze deels na voorbereiding en deels onvoorbereid moeten uitvoeren. De vorm van de audities is gebaseerd op de lessen van de opleiding. De lessen worden gegeven door docenten van de opleiding, ondersteund door studenten. Studenten beoordelen mee en lieten de

commissie weten dat ze daarin worden begeleid. Voor hen zijn de lessen een belangrijke oefening in kijken, luisteren en analyseren van spel. De doorslaggevende stem ligt bij de docenten en het hoofd van de opleiding. De opleiding streeft naar een selectieteam dat zo divers mogelijk is samengesteld (leeftijd, gender, kleur, achtergrond en ervaring). De commissie waardeert dat de opleiding hiermee bewust streeft naar een grotere diversiteit van de studentenpopulatie. Daarnaast kunnen aspirant-studenten sinds 2018 auditie doen in een andere eerste of tweede taal dan Nederlands om zo het spelen tijdens de audities te vergemakkelijken. De commissie adviseert de opleiding dit beleid voort te zetten.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding een zorgvuldige procedure hanteert om een goede match tot stand te brengen tussen nieuwe studenten en de opleiding. De procedure is een goede afspiegeling van het onderwijs aan de Toneelschool. De commissie adviseert de stappen om tot een meer diverse instroom te komen, voort te zetten.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Personeel

Het onderwijsprogramma wordt uitgevoerd door een goed gekwalificeerd team van vaste en gastdocenten van voldoende omvang. Gezamenlijk beschikken zij over de expertise die nodig is voor een bacheloropleiding Theater. Er is systematisch aandacht voor uitwisseling van kennis en ervaringen, bijvoorbeeld door wederzijds lesbezoek en deelname aan workshops en trainingen. De commissie waardeert de stappen die de opleiding de afgelopen jaren heeft gezet om het team in verschillende opzichten diverser te maken en adviseert extra stappen te zetten om dit ook op het gebied van kleur te realiseren. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Standaard 6: Het docententeam is gekwalificeerd voor de inhoudelijke en onderwijskundige realisatie van het programma en de omvang ervan is toereikend.

Bevindingen

Het onderwijsprogramma wordt uitgevoerd door veertig docenten. Veertien van hen vormen het vaste team van docenten en mentoren (6 FTE, inclusief hoofd van de opleiding). Het vaste team zorgt voor de samenhang in het curriculum en is betrokken bij het afnemen van audities, het voeren van vakgroepoverleg en gezamenlijke kennisontwikkeling. De Toneelschool vindt het belangrijk dat docenten naast hun werk voor de opleiding ook een eigen beroepspraktijk hebben. Naast het vaste team maakt de opleiding gebruik van gastdocenten. Sommige worden regelmatig ingezet, andere worden aangetrokken voor voorstellingen, workshops, begeleiding eigen werk van studenten, scripties, projecten, etc. De commissie stelt vast dat de opleiding over voldoende personeel beschikt en dat de banden met de beroepspraktijk sterk zijn.

De docenten beschikken over de vereiste vakinhoudelijke en didactische expertise. Sinds de vorige visitatie is het docententeam verjongd en vernieuwd en is de diversiteit in leeftijd, opleidingsniveau, gender en seksuele oriëntatie toegenomen. Op het gebied van kleur is het team nog niet divers te noemen. De commissie merkt dat de opleiding zich ervan bewust is dat ook op dit vlak verandering nodig is, zoals ook het streven is op academieniveau (naar een inclusieve

academie), en moedigt de opleiding aan dit te vertalen in het aannamebeleid.

Uit de gesprekken tijdens het bezoek blijkt dat er veel aandacht is voor professionalisering en uitwisseling van ervaringen, zowel voor vaste als voor gastdocenten. Er zijn uren vrijgemaakt voor wederzijds lesbezoek, er worden workshops over didactiek georganiseerd en docenten kunnen specifieke trainingen volgen, zoals een BKE (Basiskwalificatie Examinering)-training of een coachingstraject op het gebied van studentenbegeleiding. Veel docenten zijn ook betrokken bij verschillende cirkels, groepen die tegelijk als interview-instrument en als knooppunt van de projecten binnen de opleidingen fungeren (zie het hoofdstuk over het bijzondere kenmerk Circulaire valorisatie). De commissie hoorde ook van de studenten dat docenten openstaan voor nieuwe ontwikkelingen en vindt dat een sterk punt.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de Toneelschool over voldoende docenten beschikt en dat deze gezamenlijk de benodigde expertise en ervaring hebben. De banden met het beroepenveld zijn sterk en er is veel aandacht en ruimte voor uitwisseling, professionalisering en ontwikkeling. De commissie waardeert de stappen die de opleiding de afgelopen jaren heeft gezet om het team in verschillende opzichten diverser te maken en adviseert extra stappen te zetten om dit ook op het gebied van kleur te realiseren. Daarbij kan het nuttig zijn een aantal concrete mijlpalen te formuleren.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Voorzieningen en begeleiding

De opleiding beschikt over goed geoutilleerde zang-, dans-, spel- en theorielokalen en professionele theaterzalen in het Theatrium van ArtEZ in Arnhem. Het gebouw wordt intensief gebruikt en studenten geven aan dat er vooral door de coronarestricties regelmatig te weinig ruimtes beschikbaar waren om te repeteren. De fysieke toegankelijkheid van het gebouw verdient naar het oordeel van de commissie verbetering. De technische faciliteiten voor online werken en streaming zijn de afgelopen periode uitgebreid en werken naar tevredenheid. Daarnaast kunnen studenten een beroep doen op het projectbureau theater ter ondersteuning bij producties, beschikt de opleiding over een kostuumuitleen en kunnen studenten gebruik maken van de ArtEZ mediatheek. Tijdens hun opleiding worden de studenten intensief begeleid door mentoren en kunnen ze een beroep doen op een studentendecaan en vertrouwenspersoon. De studenten ervaren de opleiding als een veilige werkomgeving en voelen zich goed gehoord als ze problemen ervaren. De commissie vindt dat een compliment waard. De informatievoorziening verloopt langs diverse kanalen en werkt naar behoren. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaarden.

Voorzieningen

Standaard 7: De huisvesting en de materiële voorzieningen zijn toereikend voor de realisatie van het programma.

Bevindingen

De Toneelschool is samen met de opleidingen Dancer/Maker, Docent Dans en Docent Theater ondergebracht in het Theatrium van de ArtEZ-gebouwen in Arnhem. Tijdens een rondleiding door het gebouw kon de commissie vaststellen dat de opleiding beschikt over goed geoutilleerde lokalen voor zang-, dans-, spel- en theorielessen en drie professionele theaterzalen. De studenten vinden dat er voor de vier opleidingen van de academie in praktijk te weinig ruimtes zijn. Ze vinden het lastig dat je niet spontaan in een ruimte terecht kunt, maar dat alles vooraf geboekt moet worden en dat pas op maandagochtend duidelijk is welke ruimte je krijgt. Doordat klassen moesten worden opgedeeld vanwege de coronamaatregelen werd het probleem vergroot.

Het Theatrium is toegankelijk via het Rietveld gebouw van ArtEZ, waaraan niet zonder meer veranderingen mogen worden aangebracht. Hierdoor is het volgens ArtEZ niet mogelijk maatregelen te nemen om de fysieke toegankelijkheid van het gebouw te verbeteren. Op dit moment kunnen mensen met een rolstoel het gebouw

alleen via de goederenlift betreden en ook dan nog zijn niet alle lokalen voor hen bereikbaar. De commissie vindt dit een onbevredigende situatie en adviseert de academie om er bij ArtEZ op aan te dringen voortvarend naar mogelijkheden te zoeken om deze situatie te verbeteren.

De opleiding heeft de afgelopen periode de mogelijkheden van online werken en streaming sterk vergroot. De academie heeft het platform atd.world ontwikkeld waar studenten en opleidingen zich via livestream kunnen presenteren en dat veel gebruikt wordt. Het projectbureau theater ondersteunt studenten praktisch bij het opzetten van producties en faciliteert in de hogere jaren eigen werk en uitvoering van afstudeerplannen op productioneel en publicitair gebied. De opleiding creëert mogelijkheden voor studenten om voorstellingen te zien. Iedere student krijgt een schouwburgpas en tijdens de coronaperiode kregen alle studenten een abonnement op de Oostpool livestream.

Aanvullend beschikt ArtEZ over een goed geoutilleerde mediatheek en is er voor de opleiding een kostuumhok waar studenten materiaal kunnen lenen. Studenten zijn positief over deze faciliteit, hoewel ook hier een uitdaging in inclusiviteit ligt. Er zijn geen grotere vrouwenmaten beschikbaar, en ook geen kleine maten voor

mannen. De commissie raadt de opleiding aan deze uitdaging in samenspraak met studenten op te pakken.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat de opleiding over voldoende fysieke en technische faciliteiten beschikt in een bijzonder gebouw. De extra mogelijkheden voor online werken en streaming zijn de afgelopen periode een goede aanvulling gebleken. De commissie beveelt de opleiding aan samen met studenten te kijken naar een oplossing om de capaciteit van lokalen efficiënter te benutten. De fysieke toegankelijkheid van het gebouw laat te wensen over en verdient verbetering.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Begeleiding

Standaard 8: De studiebegeleiding en de informatievoorziening aan studenten bevorderen de studievoortgang en sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Bevindingen

Studenten van de Toneelschool worden gedurende hun hele opleiding begeleid door mentoren. In de eerste drie jaren is dat een mentor per klas, in het vierde jaar heeft elke student naast de klassikale mentor een individuele zelfgekozen mentor die ook werkvelddeskundige is en die de student begeleidt bij het afstudeerplan. De klasmentor coördineert in dat jaar het mentoraat en organiseert maandelijkse terugkomdagen. Mentoren vervullen de rollen van studieloopbaanbegeleider, aanspreekpunt voor de student bij persoonlijke problemen en voor docenten bij vragen over de studievoortgang van de student, coach, adviseur en examiner. De mentoren organiseren klassikale en individuele gesprekken, waarbij de onderwerpen aansluiten bij de opleidingsfase: in het begin gericht op de student in de opleiding, later op de plaats van de student ten opzichte van het werkveld. Sociale veiligheid

en time management en planning staan altijd op de agenda van mentorgesprekken.

Wat betreft sociale veiligheid bevestigden de studenten in het gesprek met de commissie dat de school veel aandacht heeft voor een veilige werksfeer en machtsverhoudingen, ook bij stages. Studenten kunnen spanningen in een les of prestatiedruk altijd ter sprake brengen, ook bij directie en hoofd van de opleiding, waardoor ze hun studieomgeving als een safe space ervaren. Ze voelen zich altijd serieus genomen. De commissie vindt dat waardevol.

Mentoren zijn ervaren als acteur en hebben kennis van onderwijs. Om de student goed te kunnen begeleiden, volgt de mentor de student door het lesprogramma heen, bezoekt lessen en is aanwezig bij alle presentaties. Mentoren richten zich exclusief op de begeleiding van de student, dus doceren niet in het jaar waarvan zij mentor zijn. De mentor hoeft een student dus nooit te toetsen. Hun rol als examiner houdt in dat ze als voorzitter aanwezig zijn bij lesevaluaties en als secretaris bij beoordelingsvergaderingen (zie ook standaard 10). Ze zien erop toe dat die volgens de in het OER (onderwijs- en examenreglement) en het toetsplan vastgestelde regels verlopen.

De mentor behandelt alle informatie van de studenten vertrouwelijk. De mentor kan doorverwijzen naar de decaan en naar de vertrouwenspersoon van ArtEZ of van mores.online. Studenten kunnen daar ook rechtstreeks contact mee opnemen. In het gesprek met de commissie bleken de studenten niet te weten wie de vertrouwenspersoon is, maar ze gaven aan dat ze daar indien nodig altijd de weg naar zouden kunnen vinden via de decaan of het hoofd van de opleiding. De commissie heeft grote waardering voor deze openheid in structuren en daarmee samenhangende veiligheid.

Voor studenten met dyslexie of een fysieke beperking is maatwerk mogelijk en kan het lesrooster worden aangepast. Bij fysieke klachten kunnen studenten de fysiotherapeut van de academie

consulteren. Recent heeft ArtEZ geïnvesteerd in een online platform Gezonde Boel. Een protocol studiebeperking is aanwezig. ArtEZ ontwikkelt momenteel een nieuw opleidingsprogramma voor SLB'ers waarin onder andere decanen, examencommissie, zorgcoördinatoren en studenten een stem hebben. Ook zitten betere (gezamenlijke) voorzieningen zoals een studentenpsycholoog in de pijplijn.

De opleiding zet verschillende methoden in om studenten van de nodige informatie te voorzien. Door de kleinschaligheid gebeurt dat vaak mondeling. Daarnaast zijn er Slack, Zoom en de ArtEZ-ELO over bijvoorbeeld lesbeschrijvingen en jaarplanning, ArtEZ-e-mail voor algemene informatie en de rooster-app Aurora om de roosters bekend te maken.

Recente ontwikkelingen

In de afgelopen anderhalf jaar is een groot deel van het onderwijs online uitgevoerd en heerste er veel onduidelijkheid over wat wel en niet mogelijk

was, zowel in de opleiding als in het werkveld. Zoals vermeld bij standaard 4 hebben de mentoren een grote rol gespeeld om de studenten in deze situatie te begeleiden en ondersteunen.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat het mentoraat van de opleiding uitstekend is georganiseerd, met een duidelijke rolverdeling tussen docenten en mentoren. De studenten voelen zich goed begeleid en – wat de commissie zeer belangrijk vindt – ervaren de opleiding als een veilige omgeving waarin ze ter sprake kunnen brengen wat hun ontwikkeling belemmert of verder zou kunnen helpen. De informatievoorziening is op orde.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Kwaliteitszorg

De opleiding benut formele en informele kanalen om bij het werkveld, de studenten en de docenten feedback te verzamelen en gebruikt deze informatie om verbeteringen aan te brengen. De commissie vindt de open sfeer waarin alle betrokkenen hun zegje kunnen doen een sterk punt en stelt op grond daarvan vast dat er sprake is van een breed gedragen kwaliteitszorg en -cultuur. De commissie adviseert deze gunstige condities te benutten om ook concrete stappen te zetten op het vlak van grotere culturele diversiteit. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Standaard 9: De opleiding kent een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg, bevordert de kwaliteitscultuur en is gericht op ontwikkeling.

Bevindingen

De opleiding gebruikt zowel formele als informele kanalen om feedback van werkveld, studenten en docenten te verzamelen. Het betrekken van belanghebbenden, het houden van enquêtes en het uitvoeren van processen zijn binnen de academie vastgelegd in de kwaliteitskalender die door de Toneelschool gevolgd wordt. De opleiding verzamelt feedback uit het beroepenveld naar aanleiding van audits en stages. Naast deze informele mondelinge feedback heeft de opleiding een werkveldcommissie. Niet alleen uit de documentatie, maar ook uit de gesprekken blijkt dat de opleiding inspeelt op de veranderingen in de beroepspraktijk en bereid is tradities, lessen, methodiek, teksten en bronnen ter discussie te stellen.

Studenten lieten de commissie weten dat ze zowel informeel in lessen als formeel via de medezeggenschap en met name de opleidingscommissie verbeterpunten kunnen inbrengen. Ze voelen zich in de opleidingscommissie goed

gehoord en vinden dat er door management en docenten open op hun suggesties wordt gereageerd. De commissie vindt het wederzijdse lesbezoek van docenten (zie standaard 6) een sprekend voorbeeld van de kwaliteitscultuur in de opleiding. De commissie adviseert deze gunstige condities te benutten om ook concrete stappen te zetten op het vlak van grotere culturele diversiteit, omdat ze meent dat op dit vlak meer daadkracht noodzakelijk is (zie ook standaarden 3, 5 en 6).

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat in de opleiding sprake is van een expliciete en breed gedragen kwaliteitszorg en -cultuur. De openheid waarmee management en docenten reageren op feedback van studenten, collega's en werkveld is een sterk punt. Er is oog voor de noodzaak van voortdurende ontwikkeling. Dit is een belangrijke voorwaarde om structurele stappen te zetten naar een grotere culturele diversiteit ook op het vlak van diversiteit en inclusie tot.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Toetsing

De opleiding heeft gekozen voor een systeem van programmatisch toetsen en beschikt daarmee over een adequaat toetsstelsel dat past bij het gekozen onderwijsconcept en bij wat van afgestudeerden in de beroepspraktijk wordt verwacht. Per competentie zijn gedragsindicatoren geformuleerd waarop studenten per halfjaar integraal beoordeeld worden. Studenten reflecteren op hun eigen en elkaars ontwikkeling en alle docenten van het betreffende semester hebben hun inbreng als vakdeskundige in de summatieve beoordelingsvergadering. De procedure is zorgvuldig uitgewerkt en functioneert volgens studenten, docenten en examencommissie zoals beoogd. De commissie stelt vast dat het systeem voldoet aan eisen van validiteit, betrouwbaarheid en transparantie. In het licht van de discussie over inclusie adviseert de commissie goed te blijven nadenken over de interpretatie van de gedragsindicatoren en de mogelijke uitsluiting die ze oproepen. De examencommissie ziet toe op de uitvoering van het toetsprogramma en wordt betrokken als er afwijkingen van het toetsplan worden voorgesteld. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Standaard 10: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing.

Bevindingen

De opleiding heeft gekozen voor een systeem van programmatisch toetsen, omdat de complexe vaardigheden die van studenten verwacht worden, niet in één toets te vatten zijn en vragen om een bredere kijk. Concreet houdt dit systeem in dat studenten per halfjaar op basis van het te realiseren competentieniveau beoordeeld worden. Deze competenties en de bijbehorende gedragsindicatoren zijn in het landelijk opleidingsprofiel vastgelegd. Aan het eind van een lessenreeks of semester evalueren student én docent de ontwikkeling van de student in het betreffende programmaonderdeel. Dat doen ze door beiden een verslag te schrijven, gebaseerd op de geformuleerde leerdoelen en competenties, en daarover met elkaar in gesprek te gaan in aanwezigheid van de mentor en de medestudenten. Na de klas-sikale gesprekken worden alle schriftelijke verslagen (van docent én student) en eventuele opdrachten zoals tentamens en schriftelijke opdrachten door de student samengevoegd in het persoonlijke portfolio. Als de examiner, de mentor van de betreffende student, vaststelt dat het portfolio volledig is aangeleverd conform de criteria, krijgt de student 20 EC toegekend en levert het portfolio de inhoudelijke input voor de

beoordelingsvergadering. Als de mentor vaststelt dat het portfolio niet voldoet, krijgt de student de gelegenheid het aan te passen.

Het belangrijkste criterium voor de beoordelingsvergadering is de ontwikkeling van de student gedurende het semester. De examiner (mentor) maakt voorafgaand aan de beoordelingsvergadering per student een integrale samenvatting aan de hand van een SWOT-analyse op basis van de evaluaties in het portfolio en stuurt deze aan de docenten toe. Per student beoordelen de docenten gezamenlijk of de ontwikkeling van de student op het juiste competentieniveau ligt. Op basis van het gesprek formuleert de voorzitter van de vergadering een voorstel tot beoordeling én het studieadvies voor verdere ontwikkeling. Als het oordeel 'voldaan' is, worden 10 EC toegekend. Als het oordeel is dat de student niet aan de ontwikkeling heeft voldaan, geeft het studieadvies de mogelijkheid tot herkansing via een individuele opdracht of herkansing van het programmaonderdeel. Het resultaat van de beoordelingsvergadering wordt door de mentor en een tweede mentor teruggekoppeld naar de student in het bijzijn van de andere studenten van de klas. De studenten bevestigen dat deze aanpak na enige aanpassingen in het begin nu goed werkt. Ze waarderen het nieuwe puntensysteem van de 20/10 EC als erg positief. Studenten die na een

semester nog niet volledig aan de eisen voldeden en een extra opdracht kregen, vinden dat, na aanvankelijke verbazing en onbegrip, terecht. De commissie is het met de opleiding eens dat deze beoordelingsaanpak goed past bij wat van een acteur in de beroepspraktijk wordt verwacht, namelijk het op een vruchtbare en opbouwende manier hanteren van feedback, kritiek en beoordeling en het reflecteren op eigen werk.

De validiteit van de beoordelingen wordt geborgd doordat de beoordelingscriteria zijn afgeleid van de leerdoelen die op hun beurt weer zijn afgeleid van de competenties.

De betrouwbaarheid wordt geborgd doordat altijd meerdere docenten betrokken zijn bij tussentijdse toetsen en bij de summatieve beoordelingsvergadering. Beslissingen worden in de beoordelingsvergadering genomen op basis van overeenstemming tussen meerdere beoordelaars (intersubjectiviteit). Studenten weten aan de hand van het OER, toelichting door de mentor aan het begin van het studiejaar en lesbeschrijvingen wat de toetsing inhoudt (transparantie). Door peerbeoordeling en kritische zelfreflectie zijn de studenten nauw betrokken bij de beoordeling. De mentor is SKE (Seniorkwalificatie Examinering)- of BKE-bevoegd examinerator en ziet erop toe dat de procedure gevolgd wordt zoals vastgelegd in het OER. Docenten beschikken over een hoog niveau van expertise en kennis van het domein en het veld: ze zijn connaisseurs. Externe docenten of begeleiders schrijven vaak een advies dat wordt meegenomen in de beoordelingsvergadering, maar zijn zelf geen medebeoordelaar.

De commissie vernam met instemming dat de docenten expliciet geschoold zijn in het integraal beoordelen en dat er nieuwe workshops gepland staan, bijvoorbeeld over het geven van feedback. Intervisie is een goed instrument. De docenten merken op dat de beoordelingssystematiek veel tijd kost door de uitgebreide evaluatie- en beoordelingsvergaderingen per student, maar dat dit gecompenseerd wordt doordat toetsing integraal onderdeel is van het onderwijs. De commissie

adviseert de komende tijd voldoende te blijven investeren in professionalisering in functie van het integraal/programmatisch toetsen en valideren.

ArtEZ kent een centrale examencommissie en daarnaast fungeert de Kamer Theater en Dans. De examencommissie ziet erop toe dat de juiste procedures bij toetsing worden doorlopen door haar taken te delegeren aan geschoolde SKE'ers en BKE'ers. Deze zijn aanwezig tijdens de beoordelingsvergadering. Wanneer afgeweken wordt van het OER, bijvoorbeeld vanwege covid, of door persoonlijke omstandigheden van de student wordt de Kamer Theater en Dans van de examencommissie ingelicht. Wanneer afgeweken wordt van het toetsprogramma wordt toestemming aan de centrale examencommissie gevraagd. Zo is een beoordeling met studieadvies waarin door middel van een opdracht een aanpassing van het programma wordt voorgesteld, altijd onder voorbehoud van goedkeuring door de examencommissie. Op een vraag van de visitatiecommissie verzekerde de examencommissie dat ze goed betrokken is bij alle ontwikkelingen ten aanzien van toetsing en overtuigd is van het bachelorniveau van de theateropleiding.

Recente ontwikkelingen

In de afgelopen anderhalf jaar is een groot deel van het onderwijs aangepast (zie standaard 4). Over alle aanpassingen heeft de opleiding steeds ruggespraak gehad met de examencommissie en de afdeling onderwijs en kwaliteit van ArtEZ. De onzekerheid van de onderwijsplanning door de corona-pandemie leidde ertoe dat de opleiding in overleg met en op advies van de examencommissie een OER 20/21 aangemaakt heeft op competentieniveau.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat het systeem van programmatisch toetsen goed past bij het gekozen onderwijsconcept en bij wat van afgestudeerden in de beroepspraktijk wordt verwacht. Het is zorgvuldig uitgewerkt en zowel studenten, docenten als examencommissie bevestigen dat het

in de praktijk goed functioneert. Aan kwaliteitscriteria als validiteit, betrouwbaarheid en transparantie wordt voldaan en er is aandacht voor voortdurende professionalisering van beoordelaars. De commissie adviseert de opleiding zich bewust te blijven van de mogelijke effecten van kwaliteitsdefinities op inclusie en exclusie. De examencommissie ziet toe op de uitvoering van

het toetsprogramma en wordt betrokken als er afwijkingen van het toetsplan worden voorgesteld.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Gerealiseerde leerresultaten

Het eindniveau van de opleiding wordt aangetoond aan de hand van vier beroepsproducten (stage, afstudeerwerk, scriptie en eigen onderzoek) die samen alle competenties afdekken. In het derde jaar bereiden de studenten zich voor op hun afstudeerprogramma door het schrijven van een individuele plaatsbepaling die als uitgangspunt dient voor het afstudeerplan. De commissie heeft inzage gehad in de afstudeerportfolio's van vijftien studenten die tussen 2018-19 en 2020-2021 zijn afgestudeerd en is van oordeel dat deze portfolio's laten zien dat de opleiding erin slaagt studenten naar het gewenste eindniveau te begeleiden. Ook de feedback uit het werkveld over het functioneren van de afgestudeerden is positief. De commissie stelt op grond van de gesprekken en de onderliggende documentatie vast dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Standaard 11: De opleiding toont aan dat de beoogde leerresultaten worden gerealiseerd.

Bevindingen

Om aan te tonen dat de beoogde leerresultaten zijn gerealiseerd vraagt de opleiding de studenten een combinatie van beroepsproducten op te leveren die samen alle competenties afdekken. Het afstudeerprogramma bestaat minimaal uit een stage, afstudeerwerk, scriptie en eigen onderzoek.

De Toneelschool beschouwt het laatste jaar van de opleiding niet als een afsluiting, maar veeleer als de eerste stap in de praktijk. In het derde jaar volgen de studenten auditiewerkshops om zich voor te bereiden op de audities voor hun stage in het vierde jaar. Er zijn aparte auditiewerkshops voor acteren voor de camera. De opleiding organiseert voor alumni en studenten uit het derde en vierde jaar een programma van een reeks praktische trainingen in Amsterdam over onderwerpen als onderhandelen, over hoe je inkomsten organiseert, hoe je plannen en voorstellingen aan de man kunt brengen. De studenten vinden dit een goed initiatief en waarderen dat deze thema's ook in het mentoraat aan de orde komen.

In het derde jaar schrijft de student een plaatsbepaling ten aanzien van het programma van de opleiding, het vak en de eigen ambities. Die plaatsbepaling wordt als intervisiestuk gedeeld met medestudenten en dient als uitgangspunt voor het afstudeerplan dat de student aan het begin

van het vierde studiejaar voorlegt aan de afstudeercommissie. Deze commissie bestaat uit een (film)regisseur, acteurs (waarvan een docent aan de opleiding) een dramaturg, en de klassenmentor, onder voorzitterschap van het hoofd van de opleiding. Tijdens het afstudeerjaar wordt de student bij de uitvoering van het afstudeerplan begeleid door een persoonlijke mentor, een expert uit het werkveld. Deze mentor is tevens stagebegeleider. De mentor-coördinator organiseert in het afstudeerjaar tien terugkomdagen waarop de studenten de verschillende opdrachten met elkaar bespreken en ervaringen uitwisselen. Op deze dagen worden extra lessen ingepland die te maken hebben met voorbereiding op de beroepspraktijk. De onderdelen van het afstudeerprogramma worden apart beoordeeld. Deze beoordelingen hebben een formatief karakter. Aan het einde van het jaar wordt door de afstudeercommissie in een gesprek met student en mentor vastgesteld of en hoe het totale afstudeerplan uiteindelijk is uitgevoerd en of de student aan alle eisen heeft voldaan.

De commissie heeft inzage gehad in de afstudeerportfolio's van vijftien studenten die tussen 2018-19 en 2020-2021 zijn afgestudeerd. Tijdens het bezoek heeft de commissie een voorstelling bijgewoond die in 2020-2021 het eindwerk was van drie studenten. De commissie is van oordeel dat de eindwerken een respectabel niveau laten zien en dat uit de scripties blijkt dat studenten ook met het geschreven woord goed uit de voeten kunnen. Uit de feedback en beoordelingen

blijkt een goede betrokkenheid en begeleiding van de docenten en mentoren.

De opleiding stelt op grond van informele feedback vanuit het werkveld vast dat acteurs van ArtEZ Toneelschool gewaardeerd worden om hun vaktechnische kwaliteit, zelfstandige werkhouding, vermogen tot samenwerken en persoonlijke spelaanbod. Alumni zijn te vinden in de volle breedte van het werkveld. Tijdens de gesprekken vernam de commissie dat afgestudeerden de kritische houding die ze gewend zijn in de opleiding meenemen naar het werkveld. Dat leidt soms eerst tot een schrikreactie bij een producent of gezelschap, maar wordt uiteindelijk wel goed ontvangen. De commissie vindt deze mate van zelfbewustzijn een sterk punt.

Overwegingen

De commissie is van oordeel dat het afstudeerprogramma, dat bestaat uit een combinatie van vier beroepsproducten (stage, afstudeerwerk,

scriptie en eigen onderzoek) die samen alle competenties afdekken, de opleiding in staat stelt te beoordelen of een student de beoogde leerresultaten heeft behaald. De commissie vindt het terecht dat de opleiding het afstudeerjaar niet beschouwt als een afsluiting, maar als een eerste stap in de praktijk. De individuele mentor uit het werkveld past daar goed bij, evenals de voorbereiding in het derde jaar (auditietraining, workshops over bedrijfsmatige aspecten en het schrijven van een individuele plaatsbepaling).

De commissie is van oordeel dat de door haar bestudeerde afstudeerportfolio's laten zien dat de opleiding erin slaagt studenten naar het gewenste eindniveau te begeleiden. Ook de feedback uit het werkveld over het functioneren van de afgestudeerden is positief.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan deze standaard.

Bijzonder kenmerk: Circulaire valorisatie

De opleiding vraagt een bijzonder kenmerk Circulaire valorisatie aan. De afgelopen jaren is dit concept theoretisch onderbouwd en nader uitgewerkt in concrete projecten. Deze didactische en methodische benadering gebaseerd op niet-hiërarchische samenwerking tussen netwerken past goed bij de gelijkwaardigheid tussen docenten en studenten die de opleiding beoogt. Door circulaire valorisatie kunnen netwerken flexibel reageren op omstandigheden: het zoeken naar gemeenschappelijke knooppunten versterkt veerkracht en veelzijdigheid. Dit bereidt studenten voor op een voortdurend veranderende werkomgeving. De wijze waarop het concept is onderbouwd en geïmplementeerd maakt het tot een onderscheidend kenmerk. De commissie stelt vast dat circulaire valorisatie is geoperationaliseerd in vrijwel alle standaarden en bij uitstek relevant is voor een opleiding in de kunsten. De commissie adviseert de theorie van het bijzonder kenmerk sterker toe te passen in de opleiding door er concrete doelen en een concreet tijdspad aan te verbinden, zeker ook op het vlak van diversiteit en inclusie. Om de relevantie nog te vergroten adviseert de commissie actief op zoek te gaan naar andere stemmen in de cirkels en netwerken en op die manier circulaire valorisatie te benutten om het inclusieve en diverse karakter van de opleiding te versterken. De commissie beoordeelt dat de opleiding aan de drie criteria voor een bijzonder kenmerk **voldoet** en adviseert daarom positief over dit kenmerk.

Introductie

Sinds 2016 is de Academie voor Theater en Dans aan een traject begonnen om tot meer eenheid en uitwisseling te komen tussen de afzonderlijke opleidingen. In een pre-lectoraat-traject onder leiding van de toenmalige academiecteur deelden representanten van de vijf bacheloropleidingen gedurende langere tijd hun ideeën over hun vak als kunstenaar-pedagoog en de rol en aard van onderzoek daarbinnen. Dat leidde tot de ontwikkeling van een praktijk die circulaire valorisatie is gaan heten. In 2019 is het proces om te komen tot circulair denken en werken beschreven in het position paper: Resilient Networks: in search of new artistic and social values.

Circulaire valorisatie is een didactische en methodische benadering gebaseerd op niet-hiërarchische samenwerking tussen netwerken. Studenten leren integraal en inclusief te werken door op verschillende niveaus zich te verbinden met een veelheid aan netwerken. Op deze wijze worden ze kritische en onafhankelijke professionals. Studenten, docenten en lectoren vormen gezamenlijk een leergemeenschap. Zij zijn continu met elkaar in gesprek en ontwikkelen hun vaardigheden door deze samenwerking. Door de inbreng van verschillende netwerken buiten en binnen de

academie steeds terug in de opleiding te laten komen ontstaat waardecreatie en vindt uitwisseling plaats in feedbackloops. Gestart vanuit de Academie zijn de opleidingen knopen geworden in netwerken. Afgelopen jaar zijn er steeds meer netwerken aangehaakt.

Circulaire valorisatie is een variant op rizomatisch werken, dat draait om een manier van kijken naar de werkelijkheid. Het gaat over verbindingen en connecties, betekenis en beweging. Door netwerken te creëren die flexibel kunnen reageren op omstandigheden en door altijd te zoeken naar gemeenschappelijke knooppunten wordt veerkracht en veelzijdigheid gestimuleerd. Zo kunnen dans en theater, docenten en uitvoerders samenwerken. Circulaire valorisatie gaat uit van een visie op gelijkwaardigheid: de student heeft een centrale, gelijkwaardige rol en vanuit die rol neemt een student direct en indirect deel aan een continue dialoog met docenten, gastdocenten, alumni en leden van het werkveld. Deze methodiek voor samen leren en werken aan kwaliteit van onderwijs in niet-hiërarchische werk- en dialoogvormen wordt toegepast in alle relaties en netwerken zowel binnen de Academie, binnen ArtEZ als in externe netwerken. Zo ontwikkelt zich een

permanente feedbackloop van kennis en bijbehorende waarden.

Circulaire valorisatie is een begrip dat door studenten en docenten meestal niet actief gebezigd wordt, maar is een manier van werken die in de praktijk zichtbaar wordt. Het levert studenten en medewerkers een cultuur en omgeving op waarin zij zich durven uiten en zich gehoord voelen.

Aan de basis van de concretisering van circulaire valorisatie stond het meerjarige, academiebrede programma 'Denken, Doen en Delen' (DDD) (2017-2020). Vanuit concrete doelen en ambities wilde het managementteam 'een gemeenschappelijk vocabulaire, attitude en een gezamenlijk waardesysteem voor de T&D community' ontwikkelen, en de academie zich daarmee als een 'lerende gemeenschap doen ontvouwen die in sterke verbinding met relevante netwerken opereert.' Binnen DDD werd gewerkt aan vijf projecten: integraal toetsen en beoordelen, feedback, flexibilisering, instroom, en digitale community. Als gemeenschappelijke waarden gelden gelijkwaardigheid, inclusiviteit, veerkracht, kritisch onderzoekend, zelfstandigheid, community. Daarnaast was er een thema dat door alle projecten heen de aandacht vroeg, namelijk de noodzaak van inclusiever onderwijs, en volgend daarop een inclusievere personeel en vervolgens studentenpopulatie.

In 2020 zijn inhoud en werkwijze van het programma DDD overgegaan in het Plan Kwaliteitsafspraken. Het principe van circulaire valorisatie wordt hier doorgezet en uitgebreid door de projecten en beleidsonderwerpen te clusteren in cirkels, die tegelijk als intervisie-instrument en als knooppunt van de projecten binnen de opleidingen fungeren. Er zijn zes cirkels: inclusie, flexibilisering, studentbegeleiding, immersive & digital media, mapping the workfield, en onderzoek. In de cirkels hebben opleidingshoofden, docenten én studenten plek. Ook schuiven de coördinatoren van de vooropleidingen aan op de onderwerpen inclusie en studentbegeleiding. In de cirkels

wordt inhoud gecreëerd en beleid voorbereid. Vanuit de cirkels vindt verbinding plaats met de projecten van ArtEZ die gezamenlijk gedefinieerd zijn op het gebied van onderwijsdifferentiatie, studentbegeleiding en onderwijsfaciliteiten. Vanuit de cirkels vindt eveneens verbinding plaats met het werkveld buiten ArtEZ. Door circulaire valorisatie zijn de onderwerpen uit de strategische KUO-agenda overal in de academie concreet gemaakt. Dankzij de cirkelstructuur kan de academie op elk moment nieuwe aspecten en impulsen agenderen en verder brengen.

Op dit moment is de Academie bezig het begrip circulaire valorisatie theoretisch te onderbouwen, onder meer via het discussiestuk 'Relationele Valorisatie'. Vanuit het rizomatisch denken volgt de conclusie dat de kennis niet zit bij netwerken alleen, maar juist in de verbinding daartussen. Elders bij ArtEZ (bijvoorbeeld in het aankomende Instellingsplan) maar ook bij Docent Theater Arnhem wordt inmiddels steeds vaker een aanpalend begrip gebruikt: 'leading learner', eveneens een begrip dat uitgaat van een gelijk speelveld voor studenten, docenten, overige medewerkers en externe betrokkenen.

Onderscheidend karakter

Criterium 1. Het te beoordelen kenmerk is onderscheidend voor de opleiding in relatie tot relevante opleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs.

Hoewel er ongetwijfeld meer instellingen en opleidingen zijn die organisatievormen en methodieken zoeken om tot meer uitwisseling te komen, onderscheidt circulaire valorisatie in de Academie voor Theater en Dans zich doordat het gebaseerd is op een stevig fundament van een ideologische visie, uitgewerkt in onderzoek en aangescherpt door de praktijkervaringen van de projecten Denken, Doen en Delen. Het past naar het oordeel van de commissie bij uitstek bij een onderwijsinstelling, omdat het een lerende organisatie en een organisatie van lerenden creëert die gekenmerkt worden door openheid en inclusiviteit. Onderscheidend is ook de wijze waarop het

concept met betrokkenheid van alle stakeholders voortdurend verder wordt ontwikkeld en leidt tot concrete implementatie, zowel in alle aspecten van het onderwijs als in onderlinge relaties en samenwerkingsverbanden. Het creëren van een open gemeenschap en open dialoog leidt tot een continu leerproces dat zich onderscheidt van wat andere instellingen en opleidingen doen.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan dit criterium.

Concretisering

Criterium 2: De gevolgen van het te beoordelen kenmerk voor de kwaliteit van het onderwijs zijn geoperationaliseerd aan de hand van de relevante standaarden van het Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs Nederland.

Standaard 1 Beoogde leerresultaten

Circulaire valorisatie zorgt voor een sterke verbinding tussen opleiding en werkveld en continue actualisatie van de opleiding, zodat de beoogde leerresultaten aansluiten bij de ontwikkelingen in het werkveld.

Wat betreft beoogde leerresultaten lichtte de opleiding tijdens het bezoek toe dat het doel is om door wederkerig, wederzijds en gelijkwaardig onderwijs tot uitwisseling te komen die gericht is op valorisatie (waarde toekennen en waarde vermeerderen). In praktische zin is het doel studenten en afgestudeerden daardoor meer zelfstandig en kritisch het werkveld in te laten gaan. Veel studenten worden zpp'er en voor hen is het essentieel geleerd te hebben hoe ze zichzelf valoriseren: te toetsen waar hun waarde zit, wat ze willen toevoegen en geven, hoe ze de voor hen belangrijke waarden vinden en hoe ze zich verbinden met anderen en met elkaar.

De opleidingen blijven in verandering doordat ze continu intern en extern in gesprek met elkaar zijn, onderwerpen inbrengen en blijven onderzoeken. Dat willen ze studenten ook bijbrengen zodat die zich een leven lang blijven ontwikkelen.

Standaard 2 Oriëntatie van het programma

Zoals vermeld bij standaard 1 hebben de opleidingen hun dialoog en samenwerking met een breed werkveld sterk geïntensiveerd. Door deze netwerken krijgen de studenten meer mogelijkheden hun beroepsvaardigheden te ontwikkelen, aansluitend bij de actualiteit.

Artistiek onderzoek is een belangrijk onderdeel van het curriculum, omdat onderzoekend vermogen een van de te behalen competenties is. Onder alles in de curricula liggen vragen. Studenten worden begeleid om regie te nemen over hun eigen opleidingstraject en het onderzoek te doen dat daarin past. Docenten nemen deel aan de cirkel onderzoek van de Academie waar uitwisseling van kennis en ervaring plaatsvindt tussen docenten van de verschillende opleidingen op het gebied van onderzoek.

Standaard 3 Inhoud van het programma

De curricula zijn zo vormgegeven dat het altijd mogelijk is een andere inhoud in te brengen, inhoud die aansluit bij de ontwikkelbehoefte van studenten én docenten. Door te werken met competentie-assessments en leeruitkomsten zijn de eindkwalificaties gewaarborgd, terwijl elke lichter een ander accent kan toevoegen, gebaseerd op de kwaliteiten van docenten en met medeneming van de input van studenten. Docenten ervaren dat een vak zo constant in beweging is en elk jaar een betere invulling krijgt.

Standaard 4 Leeromgeving

Circulaire valorisatie betekent een paradigmawisseling voor docenten en studenten. Het vergt een grote mate van zelfstandigheid van studenten. Wie niet meegaat blokkeert de cirkel. Daarom wordt hier in het eerste studiejaar hard aan gewerkt. Studenten worden gestimuleerd ook medestudenten te benutten en van elkaar te leren, niet alleen binnen een studiejaar maar ook tussen de jaren. In alle gesprekken tijdens het bezoek kon de commissie met eigen ogen vaststellen dat er een gelijkwaardige uitwisseling is tussen docenten en studenten: studenten zijn zelfbewust en in staat mee te denken en te praten over hoe de opleiding het beste kan bijdragen aan hun

leerproces, docenten staan hiervoor open en treden op als curator voor de diverse input, zodat de beoogde leerresultaten steeds leidend blijven.

Standaard 5 Instroom

Bij de selectie van nieuwe studenten houdt de opleiding rekening met wat circulaire valorisatie van studenten vraagt. Sommige auditieopdrachten zijn begeleid, maar er zijn ook opdrachten die om een eigen aanbod vragen of die in de werkvorm een grote mate van zelfstandigheid vragen, zoals dat ook tijdens de opleiding het geval is. Zodra studenten zijn toegelaten werken ze samen met de docenten aan het gezamenlijke doel om als acteur succesvol af te studeren. De studenten ervaren het ook zo, lieten ze de commissie weten.

Standaard 6 Personeel

Voor docenten vindt een verschuiving plaats van doceren naar coaching en begeleiding. De docenten met wie de commissie gesproken heeft, zijn enthousiast over circulaire valorisatie en wat het de opleiding en studenten brengt. Circulaire valorisatie levert niet alleen studenten maar ook medewerkers een cultuur en omgeving op waarin zij zich durven uiten en zich gehoord voelen. De kennis en ervaringen uit de verschillende cirkels worden in de teams gedeeld en worden op die manier verbreed. Tijdgebrek speelt de cirkels soms parten, omdat docenten het naast hun andere taken moeten doen.

Standaard 8 Studiebegeleiding

In de cirkel studiebegeleiding stelden de deelnemers vast dat studiebegeleiding en feedback in elke opleiding verschillend waren. Gezamenlijk hebben ze daarom met mentoren onderzocht welke manieren van reflecteren overal goed werken. Dit leverde nuttige handvatten op voor docenten en mentoren.

Standaard 9 Kwaliteitszorg

Circulaire valorisatie draagt bij aan continue kwaliteitsverbetering, doordat de ene opleiding dankbaar gebruik maakt van vernieuwingen, inhoud en vormgeving van het programma in de

andere. Zo dienen bijvoorbeeld curriculumwijzigingen (o.a. ten behoeve van flexibilisering) bij DTA en DTZ als voorbeeld voor Docent Dans en Docent Muziek en heeft de Toneelschool het landelijke intercollegiale peer-reviewsysteem overgenomen van de docentenopleidingen. Geleidelijk is het steeds normaler geworden om van elkaars slechte en goede voorbeelden te leren, gebruik te maken van elkaars netwerken en te praten over onderliggende waarden.

Standaard 10 Toetsing

Het programmatisch toetsen in de Toneelschool past bij circulaire valorisatie doordat toetsing wordt gezien als stappen in het leerproces, waar zowel studenten als docenten gezamenlijk bij zijn betrokken. Studenten evalueren zichzelf, samen met medestudenten en docenten, voordat de docenten als connaisseur hun beoordeling geven. Elke beoordeling wordt met een studieadvies teruggekoppeld aan de student, wederom in aanwezigheid van de medestudenten. Dit bevestigt dat de opleiding een gezamenlijke onderneming is.

Bij de beoordeling van studieonderdelen betreft de opleiding ook de netwerken met het werkveld, door externe adviseurs en assessoren uit te nodigen.

De opleiding heeft in overleg met de examencommissie gezocht naar de beste wijze om aan te sluiten bij de wet- en regelgeving, met behoud van de verantwoordelijkheid van studenten. De verwachting is dat dit eenvoudiger wordt als in de wetgeving het accent verschuift naar de toetsing van leeruitkomsten die ook elders/eerder behaald kunnen zijn.

Standaard 11 Gerealiseerde leerresultaten

Circulaire valorisatie draagt bij aan het zelfbewustzijn van de afgestudeerden, zoals blijkt uit feedback uit de beroepspraktijk. Daarnaast merkt de opleiding dat afgestudeerden gewend zijn veel meer complementair aan elkaar te werken dan in concurrentie met elkaar.

De commissie ziet dat circulaire valorisatie concrete impact heeft op zowel de vormgeving als de uitvoering van het onderwijs, evenals op de toetsing en de gerealiseerde leerresultaten. De kracht ervan is, volgens de commissie, dat het zowel een concrete werkwijze is, alsook een belangrijke factor in de (ontwikkeling van de) cultuur van de opleiding. Als concrete werkwijze zorgt het voor een bewuste en gelijkwaardige ontwikkeling van (kennis)netwerken. Als cultuurfactor draagt het bij aan een gelijkwaardig speelveld tussen alle stakeholders bij de opleiding, waarin horen en gehoord worden vanzelfsprekend is.

Door de genoemde dubbele functie is het effect van circulaire valorisatie op vrijwel iedere standaard van het accreditatiekader aanwijsbaar.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan dit criterium.

Relevantie

Criterium 3: Het te beoordelen kenmerk is van wezenlijk belang voor de aard van de opleiding.

Circulaire valorisatie draagt naar het oordeel van de commissie wezenlijk bij aan de open

communicatie tussen alle geledingen van de opleiding, aan de ontwikkeling van studenten tot zelfbewuste en zelfstandige acteurs en aan stevige netwerken met het werkveld. De commissie twijfelt daarom niet aan de relevantie ervan. Wel meent de commissie dat de opleiding zich meer bewust mag zijn van wie in dit non-hiërarchische systeem meepraten en wie niet aan tafel zitten. Als onduidelijk blijft welke stemmen niet gehoord worden, ontstaat het risico dat de cirkels als echo-kamers gaan werken, alleen de eigen stemmen versterkt worden en vernieuwing belemmerd wordt. De commissie adviseert actief op zoek te gaan naar meer andere stemmen en op die manier het inclusieve en diverse karakter van de opleiding te versterken.

De commissie vindt circulaire valorisatie een krachtig middel en vindt het een grote verdienste van de schoolleiding dat ze deze systematiek schoolbreed doorvoert. De commissie moedigt deze ontwikkeling daarom aan. Wel adviseert de commissie er concrete doelen en een concreet tijdspad aan te verbinden, zeker op het vlak van diversiteit en inclusie.

Deze overwegingen in ogenschouw nemend, beoordeelt de commissie dat de opleiding **voldoet** aan dit criterium.

Bijlagen

Bijlage 1 Visitatiecommissie

drs R. (Raoul) van Aalst, voorzitter

Raoul van Aalst is zelfstandig gevestigd adviseur en organisatiekundige

MA A. (Ann) Olaerts

Ann Olaerts is directeur RITCS, School of Arts (Podiumkunsten, audiovisuele kunsten) Erasmus hogeschool Brussel

T.H.G.W. (Tobias) Kokkelmans

De heer Kokkelmans bekleedt verschillende functies. Zo is hij onder andere hoofdcurator van het Zomerfestival Binnenhof, is hij verantwoordelijk voor de festivaldramaturgie en het artistiek beleid van de Operadagen Rotterdam en is hij dramaturg bij Muziektheater Transparant (Antwerpen).

J. (Jörgen) Tjon a Fong

Jörgen Tjon a Fong is leider van Urban Myth. Hij is daar betrokken bij het ontwikkelen en regisseren van projecten.

V.L. (Vera Liselotte) Broek, studentlid

Bachelorstudent Biomedische Wetenschappen aan Leiden University Medical Centre, en bachelorstudent Klassieke Muziek (viool) aan Codarts University of the Arts

De commissie werd bijgestaan door dr Marianne van der Weiden, extern secretaris gecertificeerd door NVAO.

Alle commissieleden hebben een verklaring van onafhankelijkheid en onpartijdigheid ingevuld, ondertekend en deze zijn ingeleverd bij NVAO.

Bijlage 2 Bezoekprogramma

21 september 2021

Onderlangs 9, Arnhem

- 17.30 – 17.45 Aankomst, interne vergadering panel
- 17.45 – 18.35 Academie en opleidingen: aftrap.
Gesprek met management: positiebepaling Academie voor Dans en Theater en opleidingen binnen en buiten ArtEZ
- 18.35 – 18.45 Verplaatsing naar diner
- 18.45 – 19.50 Diner
- 19.50 – 20.00 Verplaatsing naar Theater
- 20.00 – 21.30 Voorstelling Toneelschool: eindniveau opleiding
- 21.30 – 21.45 Pauze
- 21.45 – 22.15 Nagesprek met studenten en alumni

22 september 2021

Onderlangs 9, Arnhem

- 8.45 – 9.30 Aankomst, intern overleg panel
- 9.30 – 10.20 Gesprek met docenten, mentor en voorzitter werkveldcommissie Toneelschool
- 10.20 – 10.30 Pauze
- 10.30 – 11.20 Gesprek met studenten Toneelschool
- 11.20 – 11.30 Pauze
- 11.30 – 12.10 Rondleiding Theatrium incl. presentatie streaming
- 12.10 – 13.00 Gesprek met hoofd Academie en opleidingshoofden, projectleiders, docenten, studenten over Circulaire Valorisatie (bijzonder kenmerk)
- 13.00 – 14.00 Lunch en open spreekuur
- 14.00 – 14.50 Rondetafelgesprek met opleidingshoofden Docent Theater, lector, docenten, alumni en student over het gezamenlijke uitgangspunt voor de opleidingen docent Theater

- 14.50 – 15.00 Pauze
- 15.00 – 16.00 Gesprek met studenten en alumni opleiding Docent Theater Arnhem
- 16.00 – 16.30 Bezoek live studieonderdelen
- 16.30 – 16.45 Pauze
- 16.45 – 17.30 Gesprek met docenten, werkveldvertegenwoordigers, alumnus en student opleiding Docent Theater Arnhem
- 17.30 Vertrek naar Zwolle

23 september 2021

Rhijnvis Feithlaan 50, Zwolle

- 8.45 – 9.30 Aankomst, intern overleg panel
- 9.30 – 12.15 Route door de opleiding Docent Theater Zwolle
- visuele presentatie portfolio
 - techniekpresentatie, corona
 - filosofisch gesprek met werkveld, docenten en studenten: waartoe maken wij onderwijs
 - podcast student hoofdfase
 - studentengesprek over identiteit
 - telefoongesprekken met vier studenten in Exil
 - gesprek met docenten
- 12.15 – 13.30 Lunch en open spreekuur
- 13.30 – 14.20 Rondetafelgesprek met examencommissie, beleidsadviseurs, alumni, studenten en docent over borging van de kwaliteit van toetsing
- 14.20 – 14.30 Pauze
- 14.30 – 16.00 Intern overleg visitatiecommissie
- 16.00u Terugkoppeling
- 17.00u Einde visitatiebezoek

Bijlage 3 Bestudeerde documenten

- Zelfevaluatie
- Eindwerkstukken van 15 studenten
- Overzicht afstudeerders 2020 Docent Theater Arnhem
- Overzicht afstudeerders 2021 Docent Theater Arnhem
- Overzicht afstudeerders 2021 van de vijf opleidingen van de Academie voor Theater en Dans
- Cultuur Oost: Veranderkracht van sociaal-artistiek samenwerken
- Cultuur Oost: Welke ruimte delen we?
- Diversity for What? ArtEZ Studium Generale 2018-19
- Good Practices. Docentenopleidingen in het licht. ArtEZ
- Jong & Oud. Theaterproject Bronbeek Arnhem
- J. Lutters, J. Wienk, O. Potters (2016). De Artist Educator, Theorie, Master, Pilot. Lectoraat ArtEZ
- The Need for Legacy. Theaterkrant Magazine, maart 2021
- H. Oosterling (red.). Lectori Salutem 1 en 2. Nut en noodzaak van een ArtEZ lectoraat
- I. Ouwens, F. Camuti, B. Stevens (edd.). No School Manifesto. Valiz Amsterdam
- Resilient Networks in Search of New Artistic and Social Values. Position Paper Academie voor Theater en Dans 2019